

Hazırlayan: Cengiz Ertem

LITTERA

EDEBİYAT YAZILARI

Hazırlayan: Cengiz Ertem

LITTERA

EDEBİYAT YAZILARI

LITTERA Edebiyat Yazıları'nda yayımlanan yazılar, Yayın Yönetmeni'nden ya da Yayın Kurulu'ndan izin alınmaksızın, başka bir yerde yayımlanamaz. Yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir, Ortak Kitap'ı bağlamaz.

Articles publiés dans **LITTERA Edebiyat Yazıları** ne doivent pas être publiés ailleurs sans l'autorisation de l'Editeur ou du Comité de Publication. La responsabilité des articles incombe aux auteurs, l'organisme éditeur de l'Ouvrage Collectif n'est aucunement responsable.

An article published in **LITTERA Edebiyat Yazıları** may not be published elsewhere without the permission of the Editor or the Editorial Board. The responsibility of the published articles rests with authors.

Bu Ortak Kitap Fransız Büyükelçiliği Kültür Servisi'nin katkılarıyla yayımlanmıştır
Cet Ouvrage Collectif a paru avec le soutien du Service Culturel de l'Ambassade de France

The publication of this book of Collected Essays owes much to the contribution of the
Cultural Department of the French Embassy

ISBN 975-9944-761-07-9

ISSN 1300-9427

Yazışma Adresi/Adresse de correspondance/Address of correspondence

Belgegeçer-Télécopie-Fax: .(0312.250 37 52)

e-posta-e-mail: cengizertem@ttmail.com; ertem@hacettepe.edu.tr

Web: littera.hacettepe.edu.tr

Basım Tarihi/Date d'impression/Date of print: Aralık/ Décembre/December 2008

Baskı-Impression/Print: Omay Ofset İvedik Organize Sanayi Bölgesi Ağaç Metal Sitesi

27. Cad. 644. Sokak No:25-27 Ostim Ankara Tel: 394 57 30

Ürün Yayınları bir Uluslararası Eğitim Öğretim Ltd. Şti. Kuruluşudur.

LITTERA ORTAK KİTAP 23

Dünya Edebiyatları Araştırma ve İnceleme Ortak Kitabı
Revue d'études et recherches sur les littératures du monde
Journal for the Study and Research of World Literatures

Genel Yayın Yönetmeni/Editeur/Editor

Prof. Dr. Cengiz Ertem

Yayın Kurulu/Comité de publication/Editorial Board

Prof. Dr. Olcay Öner toy, Prof. Dr. Pulat Otkan, Prof. Dr. Tuna Ertem, Prof. Dr. Nedim Kula,

Metin Turan

Danışma Kurulu/Comité consultatif/Advisory Board

Prof. Dr. Sevda Şener (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Gürsel Aytaç (Ankara Üniversitesi),
Prof. Dr. Ayşegül Yüksel (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Alain Goulet (Caen Üniversitesi-
Fransa) Prof. Dr. Tuğrul İnal (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Oya Batum Menteşe (Atılım
Üniversitesi), Prof. Dr. Michel L. Bateau (CIRMSB-Portekiz), Prof. Dr. Tanju İnal (Bilkent
Üniversitesi), Prof. Dr. Damien Zanone (Stendhal Üniversitesi-Grenoble 3 -Fransa)

Hakemler/Comité scientifique/Scientific Committee

Prof. Dr. Olcay Öner toy (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Belgin Elbir (Ankara Üniversitesi),
Prof. Dr. Altan Aykut (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Musa Yaşar Sağ lam (Hacettepe Üniversite-
si), Prof. Dr. Onur Bilge Kula (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Pulat Otkan (Ankara Üniversite-
si), Prof. Dr. Korhan Kaya (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Kemal Özmen (Hacettepe Üniversite-
si), Prof. Dr. Ali Kaş (Orta Doğu Teknik Üniversitesi), Prof. Dr. Ertuğrul Önalp (Ankara Üniver-
sitesi), Prof. Dr. Tuna Ertem (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Zeynep Günel (Gazi Üniversitesi),
Prof. İsmail Kaya (Doğuş Üniversitesi), Prof. Dr. Arzu Etensel İldem), Prof. Dr. Melek Dosay
Gökdoğan (Ankara Üniversitesi), Doç. Dr. Lerzan Gültekin (Atılım Üniversitesi), Prof. Dr. Sema
Ege (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Nedim Kula (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Ayten Er (Gazi
Üniversitesi), Prof. Dr. Nil Ünsal (Ankara Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Ünal Kaya (Ankara Üniver-
sitesi), Doç. Dr. Selda Öndül (Ankara Üniversitesi), Doç. Dr. Şebnem Atakan (Ankara Üniversite-
si), Yrd. Doç. Dr. Trevor Hope (Ankara Üniversitesi)

Basıma Hazırlayanlar/Comité de Rédaction/Committee of Printing

Ahmet Bayaz, Doç. Dr. Şebnem Atakan, Yard. Doç. Dr. Nurmelek Demir, Dr. İlhan Karasubaşı

LITTERA Edebiyat Yazıları MLA (Modern Language Association of America)
International Bibliography'de yer almaktadır.

L'ouvrage collectif **LITTERA Edebiyat Yazıları** est cité dans l'index de MLA
(Modern Language Association of America)

LITTERA Edebiyat Yazıları is a refereed publication indexed in the MLA International
Bibliography

Sıla Senlen*

*TOM STOPPARD'IN EVERY BOY
DESERVES FAVOR/İYİ ÇOCUKLAR
ÖDÜLLENDİRİLİR ADLI ESERİNDE BİR
BASKI ARACI OLARAK SOSYAL
KURUMLAR*

SUMMARY

***SOCAL INSTITUTIONS AS AGENTS OF AUTHORITY IN TOM STOPPARD'S
EVERY BOY DESERVES FAVOR***

In his works, the French philosopher Michel Foucault puts forth a theory of power as a social force. According to Foucault, the idea of the 'state' emerging in the sixteenth century, is a kind of political power that considers the interests of the majority, a certain class or dominant group while ignoring individuals. He further states that institutions such as prisons, schools and hospitals, which appear to be neutral and independent, are in fact a means of political violence employed by the state. Violence is exerted by such social institutions, related 'discourse' and figures of authority which function to normalize people by 'oppression', 'domination', 'categorizing', 'exclusion', 'censorship' and 'concealment'. One of the English plays echoing Foucault's ideas is Tom Stoppard's *Every Good Boy Deserves Favor/İyi Çocuklar Ödüllendirilir* (1977). In the play, power is held by the state (the Soviet Union) and exerted through its social institutions.

Key Words: İngiliz Tiyatrosu, Stoppard, Güç, Devlet, Sosyal Güç, Sosyal Kurumlar, Foucault.

Anahtar Sözcükler: English Drama, Stoppard, Power, State, Social Power, Social Institutions, Foucault.

Güç/erk', kişi, topluluk veya devletin insan(ları)/yurttaş(ları) arzu ettiği şekilde yönlendirmesi ve yaptırım uygulaması olarak algılanmaktadır. Güç/erk' (siyasi, ekonomik, dini, kurumsal, askeri vs.), sosyal kurumlar ve ilintili araçlarla -bilim, dilsel söylem, eğitim, ödül, ceza vs.- insanların üzerinde baskı ve otorite kurmaktadır.

* Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi- İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Güç genellikle belirli bir 'yetkili', 'otorite', 'sosyal sınıf', 'cinsiyet' ve 'ırk'ın hâkimiyetinde olmasına karşın güç kaynakları döneme göre değişim göstermektedir. Örneğin, bir zamanlar ülkeler, tanrının dünyadaki yansımaları olarak kabul edilen imparatorlar, krallar ve sultanlar tarafından yönetilirken sonradan 'devlet' olgusu ortaya çıkmıştır. Fransız düşünür Michel Foucault'ya göre, 16. yüzyılda ortaya çıkan ve belirli bir çoğunluğun, sosyal sınıfın veya topluluğun çıkarını gözeten 'devlet' anlayışında 'güç' devletin sosyal kurumları tarafından uygulanmaktadır (1991: 14).

Foucault, 'güç'ün hayatın her alanında varlığından, özellikle sosyal kurumlarda daha yoğun olduğundan bahsetmektedir. Sosyal kurumlar, 'baskı', 'hâkimiyet', 'dışlama', 'sansür', 'bilgi saklama', 'normalleştirme' ve 'standardizasyon' gibi yollarla insanlar üzerinde siyasî şiddet uygulamaktadırlar (Foucault, 1995: 194). Gücü bir sosyal kuvvet olarak algılayan Foucault, tarafsız ve bağımsız görünen hapisane, okul, hastane gibi sosyal kurumların devlet tarafından siyasî şiddet uygulamak için kullanıldığı görüşündedir (1991: 6). 'Devlet', bu kurumlar vasıtasıyla –ve bu bağlamda 'bilim', 'gerçeklik' ve 'dilsel söylem'i kullanarak- hâkimiyetini güçlendirecek ve genişletecek tanımlamalar, sınıflandırmalar ve standartlar oluşturmaktadır. *Disiplin ve Ceza* adlı eserinde Foucault'nun belirttiği gibi 'devlet' insanları ve sorunları kontrol altına alabilecek şekilde sınıflandırmaktadır:

Birey üzerinde hâkimiyet kurmayı amaçlayan tüm otoriteler, ikilem düzleminde işler; ikili ayırım ve tanımlamalar (deli/aklı yerinde; tehlikeli/zararsız; normal/anormal) kullanırlar ve toplumdaki rol dağılımını (kim olduğu, bulunması gereken konum, nasıl nitelendirileceği, nasıl tanınacağı, nasıl sürekli gözlem altında tutulacağı) belirlerler.¹ (1995: 199)

Bu tür tanımlar genel kabul gördükçe, avukatlar, öğretmenler, doktorlar veya din adamları gibi otorite figürleri bu inanç sistemleri veya dilsel söylemlerin içinde düşüncelerini yadsınamaz ilmî, hukukî veya dinî 'doğrular' olarak ortaya koyarlar. Bunun sonucunda, bu 'gerçekler'le örtüşen dünya görüşleri 'doğru' ve 'normal' olarak algılanır ve insanlar bu hukukî veya ahlakî standartlara göre değerlendirilip yargılanırlar.

Çağdaş İngiliz tiyatrosunda Foucault'nun güç-sosyal kurumlar ilişkisini tasvir eden birçok örnek mevcuttur. Bunlardan birisi Tom Stoppard'ın *Every Boy Deserves Favor/ İyi Çocuklar Ödüllendirilir*² (1977) adlı oyunudur. Bu çalışmada, Stoppard'ın söz konusu eseri Foucault'nun düşünceleri doğrultusunda incelenecektir.

Every Boy Deserves Favor yapısal olarak iki öğeden oluşmaktadır; Stoppard'ın kaleme aldığı metin ve Londra Senfoni Orkestra'sında baş kompozitör olan André Previn'in bu oyun için hazırladığı beste. Eser ilk defa Temmuz 1977 tarihinde Festival Hall'da Londra Senfoni Orkestrası eşliğinde sahnelenmiştir.

Oyunun 'Giriş' bölümünde Stoppard oyunun yazılma süreci ve kaynaklarıyla ilgili bilgi vermektedir. Bu süreç, 1974'de André Previn'in Tom Stoppard'dan içinde geniş çaplı bir orkestranın bulunacağı bir tiyatro oyunu yazmasını istemesiyle başlamaktadır. Tiyatro ile bir anlamda 'karakter' vasfı taşıyacak orkestrayı bir araya nasıl getireceğini düşünmekte olan Stoppard Victor Fainberg'le tanışır. Victor Fainberg, Varşova Anlaşması ile Çekoslovakya istilasına karşı 1968'de Kızıl Meydan'da yapılan eylemde

tutuklananlardan biridir. Fainberg, aklî dengesi yerinde olmadığı gerekçesiyle 1974 yılında sürgün edilene dek beş yıl Sovyet hapishane-hastanesine kapatılmış ve yaşadıklarını *Index on Censorship/Sansür Üzerine İndeks* dergisinde yazmıştır. Stoppard, Fainberg'in *Index on Censorship* dergisinde Leningrad Özel Psikiyatri Hastane'sinde geçirdiği dönemi konu alan yazılarından faydalandığını ve Sovyetler Birliği'ndeki yazarların hayat hikayelerinden etkilendiğini belirtmekte, ancak oyundaki karakterlerin Victor Fainberg veya diğer yazarlardan birisi olmadığını da altını çizmektedir (Stoppard, 1978: 5-7).

Stoppard'ın *Every Boy Deserves Favor* adlı oyunu Foucault'nun hastaneler, hapishaneler, okullar gibi sosyal kurumlar ve ilintili dilsel söylemlerle ilgili 'güç-erk' kuramını ortaya koyacak niteliktedir. Oyunda Alexander Ivanov, hapishaneye atılmış arkadaşları hakkında bazı kimselere yazılar yazmış olması sebebiyle KGB (Devlet Güvenlik Komitesi veya Sovyet Gizli Haber Alma Teşkilatı) tarafından hapishaneyi andıran bir akıl hastanesine kapatılır. Bu siyasi suçlu, 'koğuş' veya 'oda'sını, görünüşte mevcut olmayan bir orkestranın varlığına inanan ve kendisi ile aynı adı taşıyan bir akıl hastasıyla paylaşmaktadır.

Oyun Ivanov ve Alexander Ivanov'un "KOĞUŞ"unda başlar. Ivanov, Alexander'a müzisyen olup olmadığı ile ilgili sorular yönelttiğinde, Alexander müzisyen olmadığını söyler. Bunun üstüne Ivanov neden orada olduğunu sorar ve akıl hastanesiyle ilgili önerilerde bulunur:

- Ivanov:* Ne işin var burada?
Alexander: Buraya kapatıldım.
Ivanov: Ne için?
Alexander: İftira.
Ivanov: İftira mı? Ne almakça! *Bir müzisyenle ilgili asla kötü konuşmamalı!* -O piçler asla rahat durmaz. Onlar hayvan, insanlara.
Alexander: Bu siyasiydi.
Ivanov: Sana biraz akıl vereyim. Bir -asla müziği siyasetle karıştırma. İki -asla psikiyatrina güvenme. Üç -pratik yap!

(18)

Hastane 'koğuş'unda Ivanov ve Alexander arasında geçen konuşmadan sonra sahne bir başka sosyal kurumda, 'okul'da devam eder. Burada Alexander'ın oğlu Sache'yı öğretmeniyile görmekteyiz:

- Sacha:* Orkestranın içinde yer almak istemiyorum.
Öğretmen: Kitabı aç. Kalem ve kağıt. Anti-sosyal memnuniyetsiz insanların başına ne geldiğini görüyorsun.

- Sacha:* Beni akıl hastanesine mi gönderecekler?
Öğretmen: Tabii ki hayır. Yüksek sesle oku.
 [...]
Öğretmen: Tımarhane ne yapığını bilmeyen memnuniyetsizler içindir.
 [...]
Öğretmen: Ne yaptıklarının farkındalar ama bunun anti-sosyal olduğunu bilmiyorlar.
 [...]
Öğretmen: Anti-sosyal olduğunu bilmiyorlar ama fanatikler.
 [...]
Öğretmen: Onlar hasta.
 [...]
Öğretmen: O bir hapishane değil, o bir hastane.
 (19-20)

Ayrıca, öğretmeni Sacha'ya babasının tutulduğu yerde bir milyon kere "Ben bir orkestranın parçasıyım ve hep birlikte çalmalıyız" yazdıklarını iddia eder (20). Böylece Stoppard'ın oyununda, 'orkestra' sözcüğünün bir birlik ifade ettiği, birçok farklı kişiden (müzisyenden) ve sestem (çalgı) oluşmasına karşın uyum içinde çalmasının bir bakıma iyi işleyen bir devleti temsil ettiği de düşünülebilir. Fakat oyunda yansıtılan Sovyetler Birliği'nde devletin işleyişi, beyan edildiğinin aksine farklılıkları ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.

Alexander'ın kapatıldığı akıl hastanesindeki doktor-hasta ilişkisi ilk defa Ivanov ve doktoru arasındaki konuşmada sergilenmektedir. Burada doktorun hastası üzerinde kurduğu baskı Foucault'nun düşüncelerini ortaya koyan bir örnektir:

- Doktor:* Hapların işe yaradı mı?
Ivanov: Bilmem. Ne hapları verdiniz ki?
Doktor: (Oturarak) Bak şimdi, *orkestra yok*. Bu konuda hemfikir olmadan ilerleme kaydedemeyiz.
Ivanov: Veya olduğu konusunda hem fikir olana dek.
Doktor: (Masadaki kemana şaplataarak) *Ama orkestra yok.*
 (IVANOV kemana göz ucuyla bakar.)
 Benim bir orkestram var, ama senin yok.
Ivanov: Bu size mantıklı geliyor mu?
Doktor: Ama durum bu. Ben zaman zaman bir orkestrada çalarım. Bu benim hobim. Bu gerçek bir orkestra. Sizininki değil. Ben bir doktorum. Siz bir hastasınız. Eğer ben size orkestranız yok diyor sam, o zaman sizin orkestranız yoktur [...] (21)

Doktor, Ivanov'un orkestrasının olmadığı 'gerçeğini' gerekçelendirirken, sadece "doktor" sıfatıyla bunu söylemesinin yeterli olduğunu ima eder. Bu alt üst ilişkisinde 'doktor' otoriteyi, Ivanov ise itaatkâr 'hasta' veya 'kulu' temsil eder. Doktorun sözleri

otoritenin düşüncelerini yansıttığı için 'haklı'dır, doğruluğu tartışılmazdır ve bu nedenle sorgusuz sualsiz kabul edilmelidir. Doktor, ayrıca bir orkestrası olmadığını Ivanov'un kendi kendisine telkin etmesini ister:

Ivanov: Orkestram olmadığı için gayet mutluyum.

Doktor: İyi.

Ivanov: Ben hiçbir zaman orkestra istemedim.

Doktor: Bunu sürekli tekrarla 'Benim orkestram yok. Hiçbir zaman orkestram olmadı. Orkestra istemiyorum.'

Ivanov: Aynen öyle.

Doktor: 'Orkestra yok.'

Ivanov: Tamam.

Doktor: İyi.

Ivanov: Benim için yapabileceğiniz bir şey var.

Doktor: Evet?

Ivanov: Çalmayı bırakmalarını sağlar mısınız? (22)

Başta Ivanov orkestrası olmadığını kabul etmiş gözükse de, "Çalmayı bırakmalarını sağlar mısınız?" şeklindeki isteği doktorun yönteminin işe yaradığını açıkça göstermektedir.

Alexander ve Ivanov arasında koğuştaki konuşmalar, Alexander'ın geçmişi hakkında bilgi vermektedir. Alexander arkadaşının yasak kitap bulundurmaktan tutuklanıp bir buçuk yıl akıl hastanesine kapatıldığını ve yurtdışında farklı isimlerle öykü yayımlanmış iki arkadaşının da (A ve B) kendi isimleri altında "beş ve yedi yıl ağır işçiliğe" mahkûm edildiğini belirtir (23). Arkadaşı C, A ve B'nin tutuklanmasına karşı eylem yapmış ve tutuklanıp akıl hastanesine konulmuş. Ayrıca, A ve B'nin davasıyla ilgili yazan D'nin görüştüğü E, F, G ve H'de tutuklanmıştır. Bütün bu tutuklamaların kendisine garip geldiğini söyleyen Alexander, I, J, K, L ve beşinci bir kişi (koyulduğu hastaneden yeni çıkan C) ile birlikte E, F, G ve H'nin tutuklanmasına karşı eylem yapmış, bunun sonucunda J, K, L tutuklanmış, C üç yıl çalışma kampına mahkûm edilmiş ve bir gün sonra da D tutuklanmıştır. Alexander, bunun "adil olmadığını" düşündüğünü söyler ve başka arkadaşlarının başına gelenleri anlatır:

Arkadaşım M, öteki C, I, J, K ve L'nin davalarıyla ilgili bir kitap hazırladı ve meslektaşları N, O, P, Q, R ve S ile çalışma kampındaki tecrübeleriyle ilgili kitap yazan ve çalışma kampında bir yıla mahkûm olan T'nin davasına katıldı. Mahkeme odasında Rusya'nın Çekoslovakya'nın yardımına gittiği öğrenildi. M, N, O, P, Q, R ve S takip eden Pazar günü Kızıl Meydan'da eylem yapmaya karar verdiler ve hepsi tutuklanıp değişik çalışma kampları, akıl hastaneleri ve sürgüne gönderildiler. A ve B'nin tutuklanmalarının üstünden üç yıl geçmişti. C hükmünü A ile hemen hemen aynı zamanda tamamladı ve sonra çilginca bir şey yaptı. Herkese akli yerinde insanların siyasî fikirlerinden dolayı akıl hastanelerine koyulduklarını söylemeye başladı. B mahkûmiyetini tamamlayana kadar, C Sovyet karşıtı tahrik ve iftiradan yargılanıyordu ve yedi yıl hapis ve çalışma kamplarına ve beş yıl da sürgüne mahkûm edildi.

Yazarların sebep dlduğu sorunları görüyor musunuz?

[...] Sıradan insanlar için herşeyin tadını kaçırıyorlar. (23)

Alexander'ın anlattıklarına göre, yazarlar ve devlete muhalif düşünce sergileyen, yazan, çizen ve düşünen herkes tutuklanıp, sürgüne, çalışma kamplarına veya hastane kisvesi altında hastane-hapishanelerine kapatılmaktadırlar.

Alexander ve Ivanov arasında geçen bir başka konuşmada ise, Alexander kendisini süründürmek istediklerini fakat Sovyetler Birliği'nin uluslararası imajının medenî, *Kuşu Gölü* balesinde ve uzay teknolojisinde başarılı– zedelenmemesi için ölmesini istemediklerini belirtir. Bu nedenle, daha önce kaldığı Arsenal Sokağı'ndaki Leningrad Özel Psikiyatri Hastane'sinde açlık grevine başladığında kendisini öldürmemesi konusunda ikna etmesi için oğlu Sacha'yı göndermişlerdi (24). Alexander'ın 'yaptığı' şeyler ayrıca Sacha'nın öğretmeni tarafından okul ortamında da söz konusu edilmektedir:

Öğretmen: Bana olan borcunu böyle mi ödüyorsun. Baban da mı böyle başladı? Önce okul mülkünü parçalar. Sonra kötü bir çevre edinir. En sonunda iftira mektupları ... Yalanlar. Üstlerine, Parti'ye. Gazetelere ... Yabancılara...

Sacha: Babam yalan söylemez. Ben yalan söylediğimde de döverdi.

Öğretmen: Yalanlar! *Pravda*³-yı yalanla topa tutmak! (24)

Bir başka gün okulda birlikte geometri çalışırken öğretmene “Yüksek duvarlarla çevrilmiş boş bir alan hapistir, hastane değil” der ve öğretmeni “Sessiz ol!” diye onu uyarır (25). Stoppard'ın oyununda ele aldığı konulardan biri de verilen eğitimidir. Sacha'nın öğretmeni o günkü idare sisteminin öncekinden çok daha iyi ve hür olduğu konusunda onu yönlendirmeye çalışır:

Öğretmen: Eski kötü günlerden bu yana çok şey değişti. Ben küçük bir kızken korkunç aşırılıklar vardı. Senin baban gibi suçlanmış bir adam aslında suçsuz olabilirdi. Şimdi durum farklı. Anayasa, vicdan özgürlüğü, basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü, toplanma ve ibadet özgürlüğü gibi birçok şeyi garanti altına alır. Sovyetler Anayasası her zaman dünyanın en liberali olmuştur. Devrimden sonra yazılan ilk Anayasadan bu yana Sovyetler Anayasası hep dünyanın en liberali olmuştur.

Sacha: Kim yazdı?

Öğretmen: (*Tereddüt eder*) Adı Nikolai Bukharin'di.

Sacha: Nikolai Bukharin'a babamı sorabilir miyiz?

Öğretmen: Ne yazık ki Anayasayı yazdıktan çok kısa bir süre sonra vuruldu. O günlerde her şey daha faklıydı. Çok kötü şeyler oldu.

(29-30)

Öğrenmenin “kötü” “eski” günleri aktarma şekli çok yanlıdır. Bu örnek, devletin okul vasıtasıyla çocukların üzerinde nasıl baskı kurduğunu ve otoritesini kuvvetlendirmek için eğitimi nasıl kullandığını göstermektedir.

Foucault'nun bakış açısı Alexander Ivanov ve doktor arasındaki konuşmada daha açık bir şekilde ortaya koyulmaktadır. Alexander odaya girince, doktor ona bir müzik aleti çalıp çalamadığını sorar ve Alexander (Ivanov'u hatırlayarak) ona hastalardan biri olup olmadığını sorar. Bunun üstüne doktor (mutlu bir şekilde): "Hayır, ben doktorum. Sen bir hastasın. Burada sürdürmeye çalıştığımız bir ayırım" (26). Doktor ona nasıl yardım edebileceğini sorar:

- Alexander: Bir şikayetim var.
 Doktor: (Dosyasını açarak) Evet, biliyorum. Paranoid delüzyonlu patolojik kişilik gelişimi.
 Alexander: Hayır. Bende hiçbir sorun yok.
 Doktor: (Dosyayı kapatarak) Bakın, işte.
 Alexander: Şikayetim, koğuşumdaki adamla ilgili.
 Doktor: Oda (26)

Alexander hapsedildiği yeri "koğuş" olarak nitelese de, doktor buraya "oda" demesi gerektiğini vurgular. Alexander oda arkadaşını (orkestrası olduğuna inandığı için) "akıl hastası" olarak niteler. Bunun üzerine Doktor, Alexander'ın akli yerinde insanların akıl hastanelerine kapatıldığı ile ilgili iddiasını çürütmek ister. Fakat Alexander kendisinin akli dengesinin gayet yerinde olduğunu belirtir:

- Alexander: Ama ben bir akıl hastanesindeyim.
 [...] Kendi başıma bir koğuşta kalamaz mıyım?
 Doktor: Bak, şunu açıklığa kavuşturalım. Burası bir *Sıradan* Psikiyatri Hastanesi
 [...] ve burada odalar var. Koğuşlar hapisanede olur ve belki *Özel* Psikiyatri Hastanelerinde ki bunlar Dışişleri Bakanlığı'na bağlıdır ve toplum için zarar teşkil eden mahkûmlar içindir. Daha doğrusu hastalar için. (27)

Doktor ayrıca Alexander'a durumunun Albay Doktor Rozinsky tarafından takip edildiğini ve özellikle Ivanov'la aynı yere koyulduğunu belirtir. Bu konuşmadan Rozinsky'nin psikiyatri alanında eğitim almamış bir filolog olduğu anlaşılmaktadır. Buna ek olarak Doktor, Çarşamba günü Komisyon kurulacağından Salı gününe kadar, hatta konser saati olan 7'ye kadar Alexander'ın şizofrenisini tedavi etmeyi planladıklarını söyler (28). Doktor Alexander'a mavi haplar vererek komisyonda nasıl davranması gerektiğiyle ilgili akıl verir:

[...] Önceden deli olduğunuz konusuna katılıp katılmadığınızı sorarlarsa 'Evet'; iftira etmeye devam edecek misiniz diye sorarlarsa 'Hayır'; tedavinizden memnun kalıp kalmadığınızı sorarlarsa 'Kesinlikle', ve yaşadıklarınızla ilgili nasıl hissettiğinizi sorarlarsa veya sorulan soruları kaçırırsanız da 'Üzgünüm' deyin. (28)

Alexander akli dengesinin yerinde olduğunu söyleyerek Doktorun bu önerilerine karşı çıkar ve deliliğinin hapiste olan arkadaşları ile ilgili etrafa yazılar yazmaktan ibaret olduğunu söyler:

Bir arkadaşım siyasi fikirleri için iki kere akıl hastanesine kapatıldı ve sonra akli yerinde olan insanların akıl hastanesine kapatıldığını söylediği için tutuklandı ve bunları söylediğinde akli yerinde olduğundan hapse atıldı ve bunları deyince de beni akıl hastanesine tıktılar. (28-29)

Sonra Alexander akıl hastanesinde gördüğü kötü muameleyi anlatır. Alexander, 'hastanede' koşulların bulunduğunu, hırsız ve katillerin hemşirelik yaptığını, hastaların yemeklerini çalıp onları dövüp aşağıladıklarını ve beyaz ceketlerinin altında KGB üniforması giyen doktorların buna göz yumduğunu söyler (29). Bu tip davranışları devletin insanların okuma, yazma ve düşünme yetisinden yoksun bırakmak için yaptığını ileri sürer:

Siyasiler için, cezalandırma ile tıbbî tedavi yakından alakalıdır. Bana şişkinlik, kramp, baş ağrısı, titreme, ateş yapan ve okuma, yazma, uyuma, oturma, kalkma ve pantolonumu ilikleme gibi becerilerimi engelleyen aminazin, sulfazin, triftazin, haloperidol ve insulin enjekte edildi. Bunlar durumumu düzeltmeyince, çırıl çıplak soyulup baştan aşağı ıslak bezle sardılar. Bez kurudukça çakti daraldı ve şuurumu kaybettim. Bunu bana arka arkaya on gün uyguladılar, ama durumum düzelmedi.

Sonra açlık grevine başladım. Niyetimin ölmek olduğunu görünce tırstılar. Ve şimdi bana yaptıklarından dolayı onlara dalkavukluk yapıp delüzyonumu tedavi ettikleri için teşekkür mü edeceğim? Hayır. Onlar kaybetti. (29)

Doktor, Alexander'ın "deli hastanesine" akli başında insanların kapatıldığına dair görüşleri sebebiyle koyulduğunu söyler; bu düşünceler onun hastalığının belirtileridir:

- Doktor:* Davranışlarınız tedirgin edici. Aklınızı kaçırdığınızı düşünmeye başladım. Paranoid şizofren olmanız dışında sizin semptomlarınızla Sıradan bir Hastanenin başa çıkıp çıkamayacağını ciddi bir biçimde düşünmeliyim.
- Alexander :* Benim semptomlarım yok, benim düşüncelerim var.
- Doktor:* Sizin düşünceleriniz semptomlarınız. Sizin hastalığınız muhalif olmak. Sizin şizofreninizin türü başkalarının fark edebileceği kişilik değişiklikleri göstermiyor. (30)

Doktor, Alexander'a arzu etmediği takdirde ilaç alması gerekmediğini, ancak yine de aldığı beyan etmesini ister. Ayrıca ona ne istediğini sorar. Alexander, insanların suçlarıyla doğru orantılı olarak cezalandırıldığı "eski kötü günler"e dönmek istediğini söyler. Doktor bu davranışlarına dayanarak yeni bir akıl rahatsızlığı keşfettiğini ifade eder. Daha sonra Doktor ona verdiği ilaçların ona yarayıp yaramadığını sorar, ki burada 'işe' yaramak ile kastedilen Alexander'ın kabul gören 'normal' görüşleri benimsemesidir:

- Doktor:* [...] İlaçlar yardımcı oldu mu?
- Alexander:* Bilmem.
- Doktor:* Halen akli başında insanların akıl hastanelerine

Alexander: tıkdıklarını düşünüyor musun?
Evet.
Doktor: O zaman işe yaramamışlar.

(32)

Oyunda açıkça görülüyor ki, akıl hastaneleri 'devlet'in düşüncelerini yaygınlaştırmak için kullanılmaktadır ve 'yanlış' fikirleri benimseyen kişileri 'tedavi' etmektedir.

Doktor ve Alexander arasındaki konuşmalar sona erdiği sırada Ivanov odaya girer, doktor orkestraya gecikmemek için çıkar, Sacha da sahneye gelerek babasını oradaki kurallara riayet ederek hayatta kalıp kurtulması hususunda ikna etmeye çalışır (orkestra eşliğinde şarkı söyleyerek). Fakat fikirlerine sadık olan Alexander bunu kabul etmez. Bir sonraki sahnede Doktor okula gelerek, Sacha'ya babasını ikna edip edemediğini sorar ve edemediğini öğrenince "Tedavi edildiğini kabul etmektense ölmeyi yeğliyor? Bu delilik. Ve buna izin verilmiyor" der (36).

Oyun ilerledikçe daha da komik bir hal alır. Albay Doktor Psikiyatrist-Filolog, Ivanov ve Alexander'ın kaydettikleri ilerlemeyi denetlemek için ziyarete gelir. Fakat ikisinin de isimleri aynı olduğu için (Ivanov-Alexander Ivanov) Albay onları karıştırır. Orkestrası olduğunu düşünen Ivanov'a, Sovyetler Birliği'nin akli yerinde insanların akıl hastanesine kapatıldığını düşünüp düşünmediğini sorar. Ivanov "Sanmam, Niye?" (37) diye sorar. Albay sağlıklı olduğuna karar kılar. Aynı şekilde Alexander'a müzik duyup duymadığını sorar. Alexander duymadığını söyler. Doktorun müdahalesine izin vermeyen Albay onları serbest bırakır. Böylece düşündüklerinden ödün vermeden hem akli yerinde olan Alexander, hem de akli dengesi yerinde olmayan Ivanov kurtulur.

Tiyatro eserinin sonu kimlik karışıklığı nedeniyle 'tathya bağlansa' da *Every Boy Deserves Favor/İyi Çocuklar Ödüllendirilir* oyunun geçtiği Sovyetler Birliği'nde devletin sosyal kurumları vasıtasıyla ne denli baskı ve şiddet uyguladığının çarpıcı bir örneğidir. Oyunda, Alexander ve arkadaşları muhalif düşünceler sergilediklerinden dolayı adaletsizce yargılanmış, hapsedilmiş, hastaneye kapatılmış veya sürülmüştür. Alexander tutuklanan arkadaşlarıyla ilgili yazılar yazdığı için tutuklanmış ve hapis-haneyi andıran bir akıl hastanesine kapatılmıştır. Bu 'özel' hastanede devlet karşıtı olabilecek düşüncelerinden arındırmak üzere tedavi edilmektedir. Ayrıca, eğitim kurumları da eleştirilmektedir. Alexander'ın oğlu Sacha'ya okulda verilen eğitim son derece devlet yanlısı ve beynini yıkamaya yöneliktir. Stoppard'ın eserinde, 'güç'/'erk'in hastane, hapis-hane, okul gibi sosyal kurumlar aracılığıyla insanlar üstünde siyasî baskı ve şiddet uygulaması ve bununla ilgili getirilen eleştiriler Foucault'nun düşüncelerini destekleyecek niteliktedir.